

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

GEOGRAFIE V1

2018

PUNTE: 225

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 14 bladsye en 'n 11 bladsy-bylae.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit VIER vrae.
2. Beantwoord ENIGE DRIE vrae van 75 punte elk.
3. Alle diagramme is by die BYLAE ingesluit.
4. Laat 'n reël oop tussen onderafdelings van vrae wat jy beantwoord.
5. Begin ELKE vraag boaan 'n NUWE bladsy.
6. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
7. Nommer die antwoorde in die middel van die reël.
8. MOENIE in die kantlyne van die ANTWOORDEBOEK skryf NIE.
9. Teken volledig benoemde diagramme wanneer dit vereis word.
10. Antwoord in VOLSINNE, tensy jy moet noem, identifiseer of 'n lys moet maak.
11. Maateenhede MOET in jou finale antwoord getoon word, bv. 1 020 hPa, 14 °C en 45 m.
12. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A: KLIMAAT, WEER EN GEOMORFOLOGIE

Beantwoord ten minste EEN vraag in hierdie afdeling. Indien jy EEN vraag in AFDELING A beantwoord, moet jy TWEE vrae in AFDELING B beantwoord.

VRAAG 1

- 1.1 Verwys na FIGUUR 1.1 wat ontwikkelingstadiums van 'n middelbreedtesikloon toon.
- 1.1.1 Noem die front by 60° S, in diagram **X**, waar middelbreedtesyklone ontwikkel.
- 1.1.2 Noem die ontwikkelingstadium van die middelbreedtesikloon by **X**.
- 1.1.3 Gee die laagste lugdruk wat by stadium **Y** aangeteken is.
- 1.1.4 Watter middelbreedtesikloon, **Y** of **Z**, is die oudste?
- 1.1.5 Noem die ontwikkelingstadium van die middelbreedtesikloon by **Z**.
- 1.1.6 Watter bewys dui daarop dat die geïllustreerde middelbreedtesikloon in die Suidelike Halfrond voorkom?
- 1.1.7 Watter term word gebruik om middelbreedtesyklone wat aan mekaar verbind is, te beskryf? (7 x 1) (7)
- 1.2 Kies die korrekte woord uit dié wat tussen hakies gegee word wat die sin WAAR sal maak. Skryf slegs die woord langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.8) neer.
- 1.2.1 Riviere wat regdeur die jaar vloei, is (permanente/periodiese) riviere.
- 1.2.2 (Eksotiese/Periodiese) riviere vloei slegs tydens die reënseisoen.
- 1.2.3 Riviere wat slegs na swaar reënbuie vloei, staan as (episodiese/eksotiese) riviere bekend.
- 1.2.4 Die meeste riviere in Suid-Afrika is (periodies/permanent).
- 1.2.5 By (permanente/episodiese) riviere is die rivierbodem altyd laer as die watertafel.
- 1.2.6 Die watertafel is altyd laer as die rivierbodem by (eksotiese/periodiese) riviere.
- 1.2.7 (Periodiese/Eksotiese) riviere vloei regdeur die jaar, want hulle word deur sytakke in hoë reënvalgebiede gevoed.
- 1.2.8 (Permanente/Periodiese) riviere is kenmerkend van wisselende seisoene van hoë en lae reënval. (8 x 1) (8)

- 1.3 FIGUUR 1.3 is 'n diagram wat die invloed van die plato op Suid-Afrika se klimaat toon.
- 1.3.1 Toon skets **A** of skets **B** 'n wintertoestand? (1 x 1) (1)
- 1.3.2 Gee 'n bewys uit die skets om jou antwoord op VRAAG 1.3.1 te ondersteun. (1 x 1) (1)
- 1.3.3 Hoe ontwikkel die inversielaag in skets **A**? (1 x 2) (2)
- 1.3.4 Gee rekenskap van die hoogteverandering van die posisie van die inversielaag in skets **B**. (2 x 2) (4)
- 1.3.5 Skryf 'n paragraaf van ongeveer AGT reëls en verduidelik hoe die hoogteverandering van posisie van die inversielaag oor die plato die klimaat in die binneland van Suid-Afrika tydens die somer en winter beïnvloed. (4 x 2) (8)
- 1.4 Bestudeer FIGUUR 1.4 wat op valleiklimaat gebaseer is.
- 1.4.1 Waarom was die standplaas van Pietermaritzburg 'n swak keuse vir die ontwikkeling van 'n stad? (1 x 1) (1)
- 1.4.2 Gee bewyse uit die artikel waarom die besoedelingsvlakke in die winter baie hoër is. (2 x 1) (2)
- 1.4.3 Verwys na die 'bruin waas' (mengsel van mis en besoedelingsdeeltjies) en beantwoord die vrae wat volg.
- (a) Noem die plaaslike wind wat veroorsaak dat die 'bruin waas' na 11:00 verdwyn. (1 x 1) (1)
- (b) Gee EEN kenmerk van die plaaslike wind wat in VRAAG 1.4.3(a) genoem is, wat tot die verwydering van die 'bruin waas' bydra. (1 x 2) (2)
- (c) Teken 'n benoemde skets om die ontwikkeling van die plaaslike wind, wat tot die verdwyning van die 'bruin waas' lei, te illustreer. Die skets moet die windrigting en EEN beskrywende byskrif toon. (2 x 2) (4)
- 1.4.4 Waarom is die 'bruin waas' 'n veiligheidsrisiko vir motorvoertuiggebruikers? (2 x 2) (4)

- 1.5 Bestudeer FIGUUR 1.5 wat twee tipes dreineerpatrone (**A** en **B**) toon.
- 1.5.1 Benoem die dreineerpatrone wat **A** en **B** gemerk is. (2 x 1) (2)
- 1.5.2 Noem die onderliggende rotsstruktuur wat tot die ontwikkeling van dreineerpatroon **A** en **B** aanleiding gee. (2 x 1) (2)
- 1.5.3 Noem EEN van die volgende:
- (a) Ooreenkoms tussen dreineerpatrone **A** en **B** (1 x 2) (2)
- (b) Verskil tussen dreineerpatrone **A** en **B** (1 x 2) (2)
- 1.5.4 Waarom is die sytakke in dreineerpatroon **A** kort in vergelyking met die lengte van die hoofrivier? (1 x 2) (2)
- 1.5.5 Gee rekenskap vir die feit dat die hoofstrome in dreineerpatroon **B** 90°-draaie het. (2 x 2) (4)
- 1.6 Bestudeer FIGUUR 1.6 wat 'n lugfoto van 'n delta is.
- 1.6.1 Wat is 'n *delta*? (1 x 1) (1)
- 1.6.2 Gee TWEE bewyse uit die foto om die stelling te ondersteun dat 'n delta getoon word. (2 x 1) (2)
- 1.6.3 Benoem die verskynsel wat **A** gemerk is. (1 x 1) (1)
- 1.6.4 Beskryf kortliks die ontwikkeling van verskynsel **A**. (1 x 2) (2)
- 1.6.5 Waarom is sommige kuslyne nie geskik vir die ontwikkeling van deltas nie? (1 x 2) (2)
- 1.6.6 Skryf 'n paragraaf van ongeveer AGT reëls en verduidelik waarom deltas ideaal vir boerdery is. (4 x 2) (8)
- [75]**

VRAAG 2

- 2.1 Verwys na FIGUUR 2.1 wat lugdrukselle aandui en pas ELK van die beskrywings hieronder by een van die lugdrukselle, **A** of **B**.
- 2.1.1 Lugdrukkel wat tot onstabiele weerstoestand lei
- 2.1.2 Lugbeweging is antikloksgewys in die Suidelike Halfrond
- 2.1.3 Geassosieer met koue, dalende lug
- 2.1.4 Oppervlaklug konvergeer in hierdie lugdrukkel in
- 2.1.5 Die laagste druk word in die middel van hierdie lugdrukkel aangetref
- 2.1.6 Bolug konvergeer in hierdie lugdrukkel in
- 2.1.7 Dra by tot die droë toestand oor die westelike helfte van Suid-Afrika
- 2.1.8 Trek in die somer vogtige lug oor Suid-Afrika in (8 x 1) (8)
- 2.2 Kies 'n term uit KOLOM B wat by die geomorfologiese beskrywing in KOLOM A pas. Skryf sleg die letter (A–H) langs die vraagnommers (2.2.1 tot 2.2.8) in jou ANTWOORDEBOEK neer, bv. 2.2.9 J.

KOLOM A		KOLOM B	
2.2.1	Water wat afwaarts oor die land vloei	A	lengteprofiel
2.2.2	Water wat onder die aardoppervlak voorkom	B	eerste-orde-strome
2.2.3	Die plek in die loop van 'n rivier waar twee sytakke ontmoet	C	dwarsprofiel
		D	laminêre vloei
2.2.4	Totale lengte van die strome in 'n dreineerbekken, gedeel deur die totale oppervlakte (km ²) van dieselfde dreineerbekken	E	grondwater
		F	oppervlakafloop
		G	dreineerdigtheid
2.2.5	Sytakke wat geen ander strome het wat in hulle invloei nie	H	samevloeiing
2.2.6	Riviervloei is baie gelyk sodat baie min vertikale vermenging van water plaasvind		
2.2.7	'n Aansig van die rivier wat die lengte van die rivier vanaf sy bron tot sy riviermonding toon		

(7 x 1) (7)

- 2.3 Bestudeer FIGUUR 2.3, 'n mediaverslag, met die titel 'Is dit tyd vir nog 'n tropiese sikloon in Suid-Afrika?'.
 2.3.1 Watter kuslyn van Suid-Afrika word deur tropiese siklone beïnvloed? (1 x 1) (1)
 2.3.2 Wat is die 'huidige toestand' waarna in die uittreksel verwys word wat daartoe sal lei dat 'n laagdruk in die sentrale Mosambiekkanaal ontwikkel? (2 x 1) (2)
 2.3.3 Beskryf TWEE redes waarom mense in sekere gedeeltes van Suid-Afrika gewaarsku word om versigtig te wees. (2 x 2) (4)
 2.3.4 Skryf 'n paragraaf van ongeveer AGT reëls en verduidelik waarom Suid-Afrika gewoonlik nie die verwagte volle impak van tropiese siklone ervaar nie. (4 x 2) (8)
- 2.4 FIGUUR 2.4 toon 'n kuslaagdruk.
 2.4.1 Wat is 'n *kuslaagdruk*? (1 x 1) (1)
 2.4.2 Beskryf die pad wat die kuslaagdruk volg. (2 x 1) (2)
 2.4.3 Waarom is die lug voor die kuslaag (**B**) droër as die lug agter die kuslaag (**A**)? (2 x 2) (4)
 2.4.4 Verduidelik waarom verskillende tipes presipitasie langs die wes- en ooskus verwag word soos wat die kuslaag verbybeweeg. (2 x 2) (4)
 2.4.5 Waarom word hierdie laagdrukstelsels gewoonlik in die winter met hoë temperature langs die kus geassosieer? (2 x 2) (4)
- 2.5 Bestudeer FIGUUR 2.5, 'n foto wat die loop van 'n rivier toon.
 2.5.1 Watter loop van die rivier word in FIGUUR 2.5 verteenwoordig?(1 x 1) (1)
 2.5.2 Teken 'n benoemde deursnit wat die verskil in die vorms van die hange wat met rivieroewers **A** en **B** geassosieer word, toon. (3 x 1) (3)
 2.5.3 Beantwoord die volgende vrae met verwysing na rivieroewer **A**.
 (a) Noem die hang wat met rivieroewer **A** geassosieer word. (1 x 1) (1)
 (b) Verduidelik die steilheid van die hang langs rivieroewer **A**. (1 x 2) (2)
 2.5.4 Gee redes vir die sandafsettings langs rivieroewer **B**. (2 x 2) (4)
 2.5.5 Verduidelik waarom 'n roeier in 'n kano sou verkies om langs rivieroewer **A** eerder as rivieroewer **B** te roei. (2 x 2) (4)

- 2.6 FIGUUR 2.6 is 'n gevallestudie uit die *Mail & Guardian* oor die menslike impak op die Vaaldam.
- 2.6.1 Hoeveel water kan die Vaaldam hou? (1 x 1) (1)
- 2.6.2 Behalwe Gauteng, noem TWEE ander provinsies wat van water uit die Vaaldam afhanklik is. (2 x 1) (2)
- 2.6.3 Uit watter buurland voer Suid-Afrika vars water in? (1 x 1) (1)
- 2.6.4 Waarom het dit nodig geword om bogenoemde water te behandel? (1 x 1) (1)
- 2.6.5 Verduidelik kortliks die gevolge van onveilige bakterievlakke, soos *E. coli*, vir mense wat die rivierwater drink. (1 x 2) (2)
- 2.6.6 Skryf 'n paragraaf van ongeveer AGT reëls en stel volhoubare strategieë voor wat die regering kan implementeer (instel) om die probleem van waterbesoedeling in die Vaaldam op te los. (4 x 2) (8)
- [75]**

AFDELING B: LANDELIKE EN STEDELIKE NEDERSETTINGS EN SUID-AFRIKAANSE EKONOMIESE GEOGRAFIE

Beantwoord ten minste EEN vraag in hierdie afdeling. Indien jy EEN vraag in AFDELING B beantwoord, moet jy TWEE vrae in AFDELING A beantwoord.

VRAAG 3

- 3.1 Kies 'n term in KOLOM B wat by die beskrywing in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–I) langs die vraagnommers (3.1.1 tot 3.1.8) in jou ANTWOORDEBOEK neer, bv. 3.1.9 J.

KOLOM A		KOLOM B	
3.1.1	Plek waar goedere van een vorm van vervoer na 'n volgende oorgedra word	A	myndorpe
		B	sentrale plekke
3.1.2	Nedersettings wat ontwikkel waar 'n aantal roetes konvergeer	C	vragverbrekingpunt
		D	aansluitingsdorpe
3.1.3	Nedersettings wat in bergpasse geleë is	E	gespesialiseerde dorpe
		F	vakansiedorpe
3.1.4	Die hoof funksie van hierdie nedersettings is om Suid-Afrika tydens 'n oorlog te beskerm	G	poortdorpe
		H	satellietdorpe
3.1.5	Stedelike nedersettings wat een dominante funksie het	I	militêre dorpe
3.1.6	Nedersettings wat stedelike goedere en dienste aan die omliggende landelike bevolking voorsien		
3.1.7	Die hoof funksie van hierdie nedersettings is om vakansiegangers te lok		
3.1.8	Die ontginning van grondstowwe het tot die ontwikkeling van hierdie nedersettings gelei		

(8 x 1)

(8)

- 3.2 FIGUUR 3.2 is 'n datatabel wat verband hou met die ekonomiese aktiwiteite van Suid-Afrika.
- 3.2.1 Noem die ekonomiese sektor waaronder landbou, bosbou en visserye gekategoriseer is.
- 3.2.2 Watter primêre ekonomiese aktiwiteit het die laagste groeikoers in die tydperk 2010 tot 2015 getoon?
- 3.2.3 Watter ekonomiese aktiwiteit word geprojekteer om die laagste groeikoers in 2018 te toon?
- 3.2.4 Noem die tersiêre aktiwiteit wat geprojekteer is om die hoogste groeikoers in 2018 te toon.
- 3.2.5 Onder watter tersiêre aktiwiteit sal 'regering algemeen' geklassifiseer word?
- 3.2.6 Watter jaar toon die hoogste totale BBP-groei van al die ekonomiese aktiwiteite?
- 3.2.7 Bereken die BBP-groeikoers van finansies, versekering en besigheidsdienste vanaf 2016 tot 2018. (7 x 1) (7)
- 3.3 Die toenemende tempo van landelik-stedelike migrasie veroorsaak baie probleme vir landelike en stedelike nedersettings.
- 3.3.1 Definieer die term *landelik-stedelike migrasie*. (1 x 1) (1)
- 3.3.2 Noem TWEE omgewingstootfaktore wat vir landelik-stedelike migrasie verantwoordelik is. (2 x 1) (2)
- 3.3.3 Hoe sal landelik-stedelike migrasie veroorsaak dat die ekonomie van landelike gebiede stagneer (ophou groei)? (2 x 2) (4)
- 3.3.4 Skryf 'n paragraaf van ongeveer AGT reëls en verduidelik waarom trekfaktore 'n las vir stedelike munisipaliteite (plaaslike regerings) is. (4 x 2) (8)
- 3.4 FIGUUR 3.4 is 'n eenvoudig skets van stedelike grondgebruiksones.
- 3.4.1 Identifiseer grondgebruiksone **A**. (1 x 1) (1)
- 3.4.2 Watter bewys dui daarop dat grondgebruiksone **A** 'n hoë toeganklikheidsvlak het? (1 x 1) (1)
- 3.4.3 Dui aan hoe die hoë toeganklikheidsvlak van grondgebruiksone **A** die morfologie van die geboue beïnvloed. (1 x 1) (1)
- 3.4.4 Teken 'n benoemde stedelike profiel van **B** tot **C**. (4 x 1) (4)

- 3.4.5 Beantwoord die volgende vrae met verwysing na die oorgangsones.
- (a) Waarom is die instandhouding van die geboue in die oorgangsones swak? (1 x 2) (2)
- (b) Gee 'n rede vir die hoë grondwaardes in die oorgangsones. (1 x 2) (2)
- 3.4.6 Gee TWEE redes vir die ligging van die swaarnywerheidsgebied. (2 x 2) (4)
- 3.5 FIGUUR 3.5 gee besonderhede oor landbouhandel in Suid-Afrika.
- 3.5.1 Noem 'n landbouproduk wat in 'n onverwerkte vorm uit Suid-Afrika uitgevoer word. (1 x 1) (1)
- 3.5.2 Noem die verskil tussen 'n *onverwerkte* en 'n *verwerkte* landbouproduk. (2 x 1) (2)
- 3.5.3 Wat is die nadeel van die uitvoer van onverwerkte landbouprodukte? (1 x 2) (2)
- 3.5.4 Gee 'n fisiese faktor wat nie landbou as 'n toekomstige ontwikkelingspad vir Suid-Afrika steun nie. (1 x 2) (2)
- 3.5.5 Skryf 'n paragraaf van ongeveer AGT reëls en gee redes vir die groot daling in die aantal mense wat in die landbousektor werk, en die waarskynlike impak daarvan op hierdie mense. (8)
- 3.6 FIGUUR 3.6 toon die Weskus-ruimtelikeontwikkelingsinisiatief.
- 3.6.1 In watter provinsie is die Weskus-ROI geleë? (1 x 1) (1)
- 3.6.2 Noem enige EEN ekonomiese aktiwiteit in die uittreksel wat tot die groei van die Weskus-ekonomie bydra. (1 x 1) (1)
- 3.6.3 Gee 'n rede vir die groei van die ekonomiese aktiwiteit wat in VRAAG 3.6.2 genoem is. (1 x 1) (1)
- 3.6.4 Verduidelik waarom energie- (krag/elektrisiteit) en watersekerheid 'n bedreiging vir nywerheids groei in die Weskus-ROI inhou. (2 x 2) (4)
- 3.6.5 Waarom is goed ontwikkelde vervoerskakels belangrik om die groei van die Weskus-ROI te ondersteun? (2 x 2) (4)
- 3.6.6 Hoe sal die Weskus-ROI tot die ekonomiese groei van hierdie streek bydra? (2 x 2) (4)

[75]

VRAAG 4

- 4.1 Verwys na FIGUUR 4.1 oor landelike nedersettings. Pas ELK van die beskrywings hieronder by EEN van die diagramme, **A**, **B** en **C**. Jy mag dieselfde nedersetting meer as een keer kies. Skryf slegs die letter (A–C) langs die vraagnommers (4.1.1 tot 4.1.7) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 4.1.8 A.
- 4.1.1 Plaashuise kom in 'n lineêre vorm voor.
- 4.1.2 Plaashuise is ver van mekaar of verspreid.
- 4.1.3 Minder veilig en minder sekuriteit in hierdie tipe nedersetting.
- 4.1.4 Hierdie vorm word deur 'n enkele pad beïnvloed.
- 4.1.5 Nedersettingstipe wat met groot kommersiële plase geassosieer word.
- 4.1.6 Die vorm van hierdie nedersetting is stervormig.
- 4.1.7 Individuele plaasgrond neig om uitgerek (lank en smal) te wees. (7 x 1) (7)
- 4.2 Kies die korrekte woord uit dié wat tussen hakies gegee word wat die sin WAAR sal maak. Skryf slegs die woord langs die vraagnommers (4.2.1 tot 4.2.8) neer.
- 4.2.1 Nywerhede wat bederfbare goedere vervaardig, is hoofsaaklik (mark/grondstof) -geöriënteerd.
- 4.2.2 Nywerhede, soos bakkerie, wat voedsel verwerk, is gewoonlik (swaar-/ligte) nywerhede.
- 4.2.3 Nywerhede wat tussen die grondstofbron en die klant geleë is, word (brug-/onafhanklike) nywerhede genoem.
- 4.2.4 (Alomteenwoordige/Brug-) nywerhede kan in enige geografiese gebied geleë wees).
- 4.2.5 (Swaar-/Ligte) nywerhede werk met groot hoeveelhede grondstof en grootskaalse masjiene.
- 4.2.6 'n Nywerheid wat naby sy klante geleë is, staan as 'n (grondstof/mark) -geöriënteerde nywerheid bekend.
- 4.2.7 'n (Onafhanklike/Alomteenwoordige) nywerheid kan óf naby die mark óf naby die grondstof geleë wees.
- 4.2.8 (Swaar-/Ligte) nywerhede is gewoonlik naby die landelik-stedelike oorgangsonne geleë. (8 x 1) (8)

- 4.3 FIGUUR 4.3 is 'n uittreksel oor informele nedersettings.
- 4.3.1 Watter persentasie van Suid-Afrika se stedelike inwoners woon in krotte? (1 x 1) (1)
- 4.3.2 Gee 'n rede vir die digte groepering van krotte in informele nedersettings. (1 x 2) (2)
- 4.3.3 Beskryf in breë trekke TWEE maniere waarop krotbewoners dikwels hulle frustrasie (ongelukkigheid) in Suid-Afrika wys. (2 x 2) (4)
- 4.3.4 Skryf 'n paragraaf van ongeveer AGT reëls en stel voor waarom mense wat in informele nedersettings woon dit moeilik vind om hulle lewenstandaard te verbeter. (4 x 2) (8)
- 4.4 Verwys na FIGUUR 4.4, 'n uittreksel oor omgewingsongeregtigheid.
- 4.4.1 Wat is 'n *omgewingsongeregtigheid*? (1 x 1) (1)
- 4.4.2 Noem die omgewingsongeregtigheid wat deur die steenkool-aangedrewe kragstasie veroorsaak word. (1 x 1) (1)
- 4.4.3 Waarom word die armes hoofsaaklik deur die omgewingsongeregtigheid wat in VRAAG 4.4.2 genoem is, geraak? (1 x 1) (1)
- 4.4.4 Bespreek TWEE negatiewe effekte van die omgewingsongeregtigheid wat in VRAAG 4.4.2 genoem is, op die gemeenskap. (2 x 2) (4)
- 4.4.5 Stel TWEE maatreëls voor wat ingestel kan word om die gemeenskap teen die omgewingsongeregtigheid wat in VRAAG 4.4.2 genoem is, te beskerm. (2 x 2) (4)
- 4.4.6 Bespreek die negatiewe impak van die ligging van die Medupi-kragstasie op die omliggende plaasgemeenskap. (2 x 2) (4)

4.5	Bestudeer FIGUUR 4.5 wat vervaardigingsaktiwiteite in Suid-Afrika aantoon.		
4.5.1	Toon die staafgrafiek 'n positiewe of 'n negatiewe tendens vir vervaardiging in 2017 aan?	(1 x 1)	(1)
4.5.2	Watter sektor van die vervaardigingsbedryf het in 2017 verbeter?	(1 x 1)	(1)
4.5.3	Identifiseer die vervaardigingsaktiwiteit wat die minste groei in 2017 gehad het?	(1 x 1)	(1)
4.5.4	Gee EEN moontlike rede vir die gebrek aan groei in die vervaardigingsaktiwiteit wat in VRAAG 4.5.3 geïdentifiseer is.	(1 x 2)	(2)
4.5.5	Noem EEN manier waarop arbeid tot die negatiewe groei van vervaardigingsaktiwiteite in Suid-Afrika bydra.	(1 x 2)	(2)
4.5.6	Waarom is dit nodig om die posisie van vervaardigingsaktiwiteite in Suid-Afrika te verstewig?	(2 x 2)	(4)
4.5.7	Noem TWEE maatreëls wat ingestel kan word om in die toekoms vervaardigingsaktiwiteite te versterk.	(2 x 2)	(4)
4.6	FIGUUR 4.6 is op informele handel gebaseer.		
4.6.1	Definieer die term <i>informele handel</i> .	(1 x 1)	(1)
4.6.2	Wat is die totale waarde van Suid-Afrika se voedselmark?	(1 x 1)	(1)
4.6.3	Van watter persentasie van die getal wat in VRAAG 4.6.2 genoem is, kan deur die formele handelsmark rekenskap gegee word?	(1 x 1)	(1)
4.6.4	Gee TWEE redes vir die hoë omset (hoeveelheid produkte verkoop) wat spazawinkels in die townships ervaar.	(2 x 2)	(4)
4.6.5	Skryf 'n paragraaf van AGT reëls en verduidelik waarom 85% van informele handelaars buitelanders is.	(4 x 2)	(8)
			[75]
		GROOTTOTAAL:	225

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

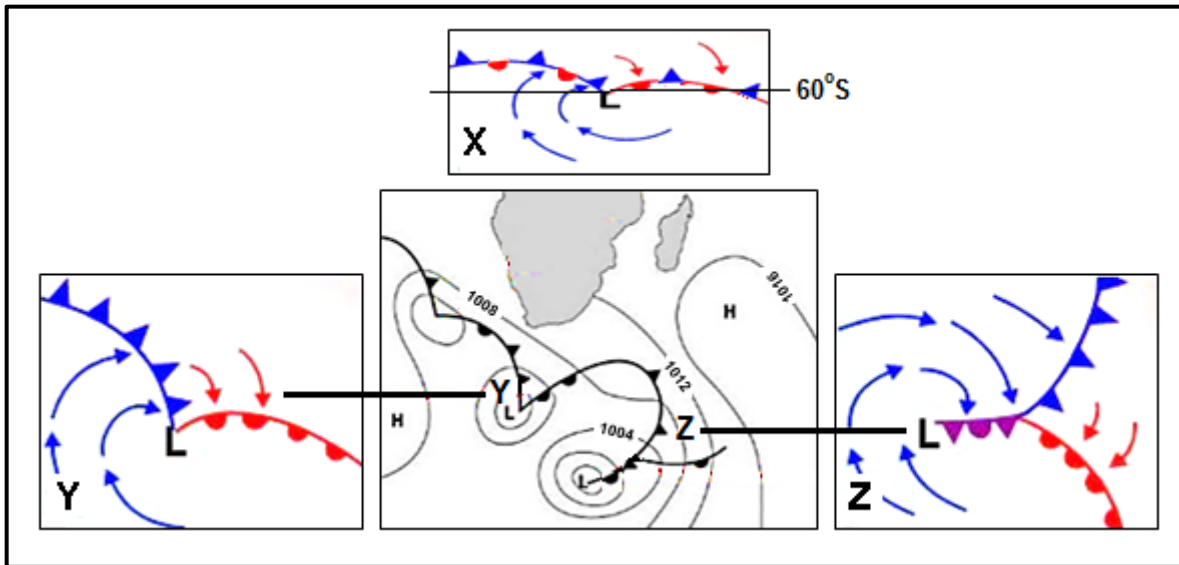
GEOGRAFIE V1

2018

BYLAE

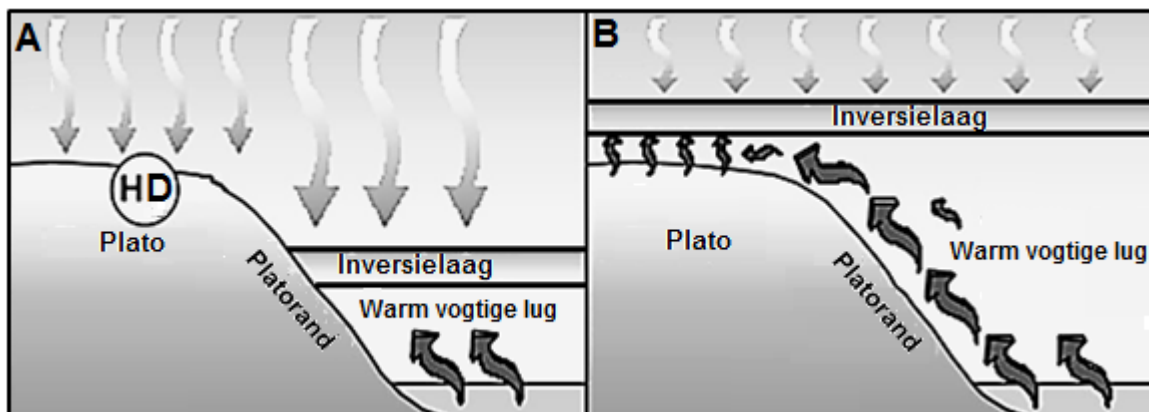
Hierdie bylae bestaan uit 11 bladsye.

FIGUUR 1.1: ONTWIKKELINGSTADIUMS VAN MIDDELBREEDTESIKLONE

[Aangepas uit geography.myschoolstuff.co.za]

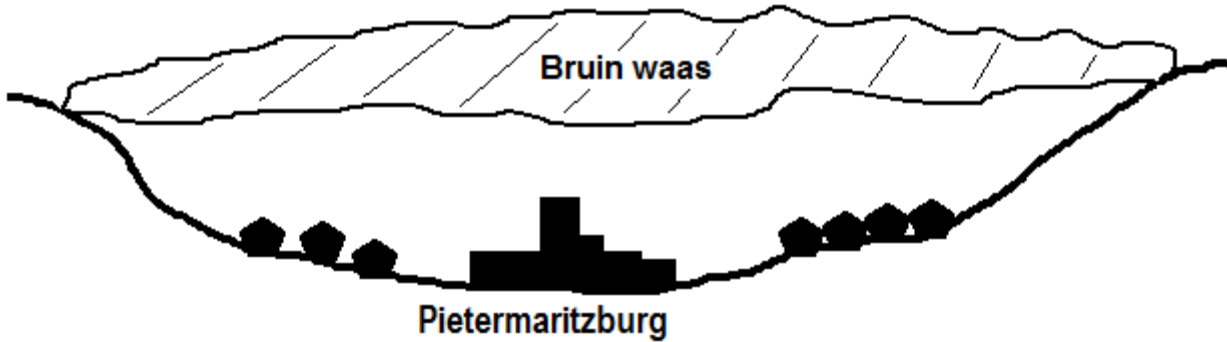
FIGUUR 1.3: INVLOED VAN DIE PLATO OP SUID-AFRIKA SE KLIMAAT

[Bron: <https://www.google.co.za/search?biw=1366&bih=613&tbm=isch&sa=1&q=+inversion+on+SA>]

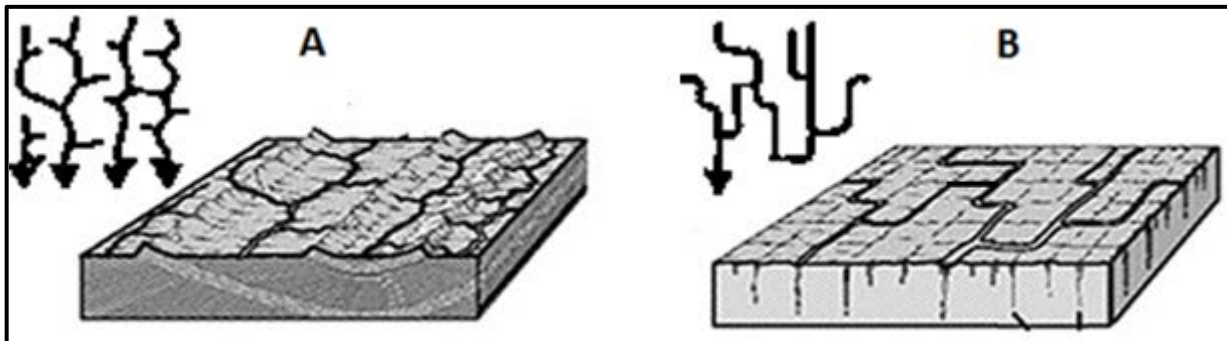
FIGUUR 1.4: VALLEIKLIMAAT

Pietermaritzburg is in 'n vallei geleë. Besoedelingkonsentrasie is tydens die winter die ergste. Besoedelingsdeeltjies word in die vallei vasgevang en kan nie maklik versprei word nie. Hierdie toestand veroorsaak die stad se bekende **bruin waas** wat 'n mengsel van mis en besoedelingstowwe is. Hierdie toestand is hoofsaaklik tussen 08:00 en 11:00 in die winter sigbaar wanneer die stralingsmis nog nie versprei het nie. Dit val ook saam met spitsverkeer, wat 'n skerp styging in besoedelingsvlakke, van tot soveel as 10 keer die normale vlak, skep. Die bruin waas verdwyn na 11:00.

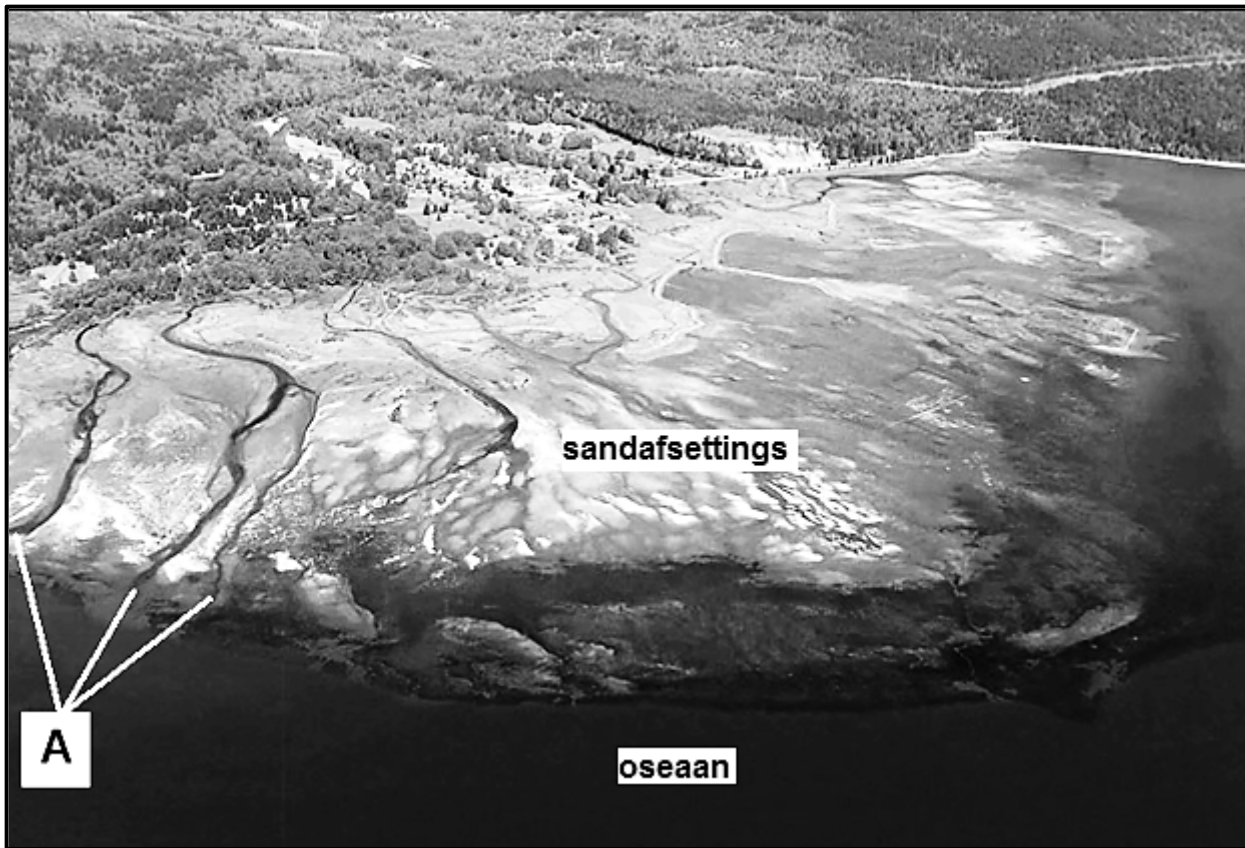
[Aangepas uit News24, met eksaminatorskets]

FIGUUR 1.5: Tipes DREINEERPATRONE

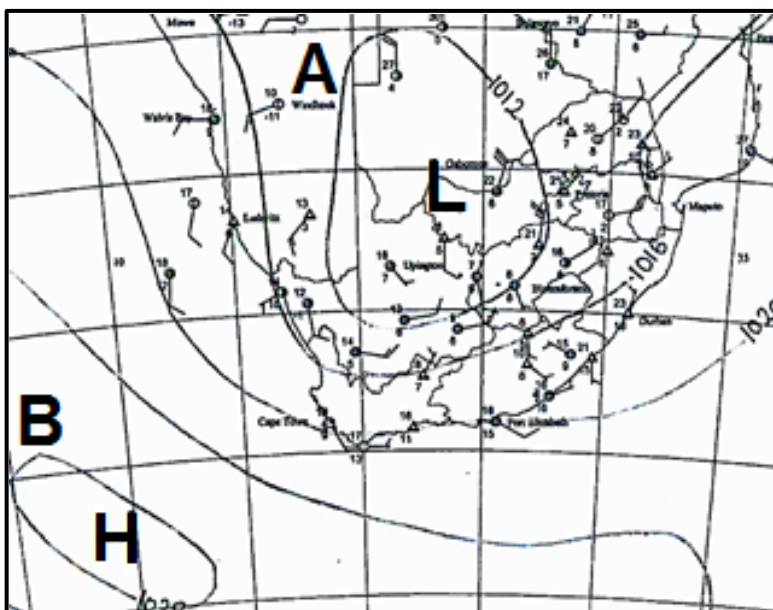
[Bron: <http://slideplayer.com/7545408/24/images/30/Stream+Drainage+Patterns.jpg>]

FIGUUR 1.6: DELTA

[Bron: http://www.pugetsoundnearshore.org/graphics/landforms_deltafan.jpg]

FIGUUR 2.1: LUGDRUKSTELSELS – SOMERTOESTANDE

[Bron: Suid-Afrikaanse Weerdiens]

FIGUUR 2.3: TROPIESE SIKLONE**IS DIT TYD VIR NOG 'N TROPIESE SIKLOON IN SUID-AFRIKA?**

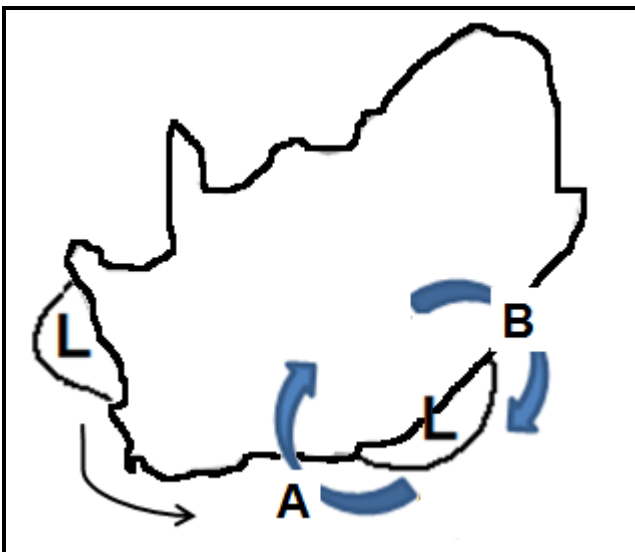
Vrydag 10 Februarie 2017: 15:31

Die meeste Suid-Afrikaners assosieer nie tropiese siklone met ons kuslyne nie, maar dit kan, en beïnvloed wel die oostelike gedeeltes van ons land. Dit is uitsonderlike (buitengewone toestande), met slegs een storm wat die afgelope 33 jaar oor ons landsgrense getrek het.

Huidige toestande toon dat 'n laagdruk oor die sentrale Mosambiekkanaal gaan vorm, en dit sal stadig hierdie naweek en tot vroeg in die komende week in intensiteit verdiep. Waarskuwings om versigtig te wees, is aan mense in verskeie dele van die land uitgereik. Die beweging en intensiteit van hierdie tipes weerstelsels is moeilik om vir meer as 'n paar dae te voorspel.

Teen die tyd wat dit ons bereik, het dit gewoonlik verswak nadat dit oor Madagaskar en Mosambiek beweeg het.

[Aangepas uit eNCA news]

FIGUUR 2.4: KUSLAAGDRUK

[Bron: Eksaminatorskets]

FIGUUR 2.5: DIE LOOP VAN 'N RIVIER

[Aangepas

uit https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/0f/Mulde_%28Fluss%29%2CPralhang%2CGleithang.jpg/1200px-Mulde_%28Fluss%29%2CPralhang%2CGleithang.jpg]

FIGUUR 2.6: MENSLIKE IMPAK OP DIE VAALDAM

RIOOL IN GAUTENG SE DRINKWATER
Sipho Kings, 24 Julie 2015, 00:00

Die dorpie Deneysville is op die oewer van die Vaaldam geleë en word deur strome menslike afval oorweldig. Die dam se miljard kubieke meter water verskaf die meeste van Gauteng se drinkwater. Die fout lê by die dorpie se twee rioolpompstasies en die afvalwateraanleg wat veronderstel is om die afval te suiwer.

Skoon water wat vanaf Lesotho (deur die Hooglandwaterskema) in die Vaaldam invloei, word so erg besoedel dat dit deeglik behandel moet word om weer drinkwater te word. Die meerderheid munisipaliteite rondom die dam oortree die Nasionale Waterwet omdat hulle nie die vrylating van onveilige vlakke van bakterieë, soos E. coli, voorkom nie.

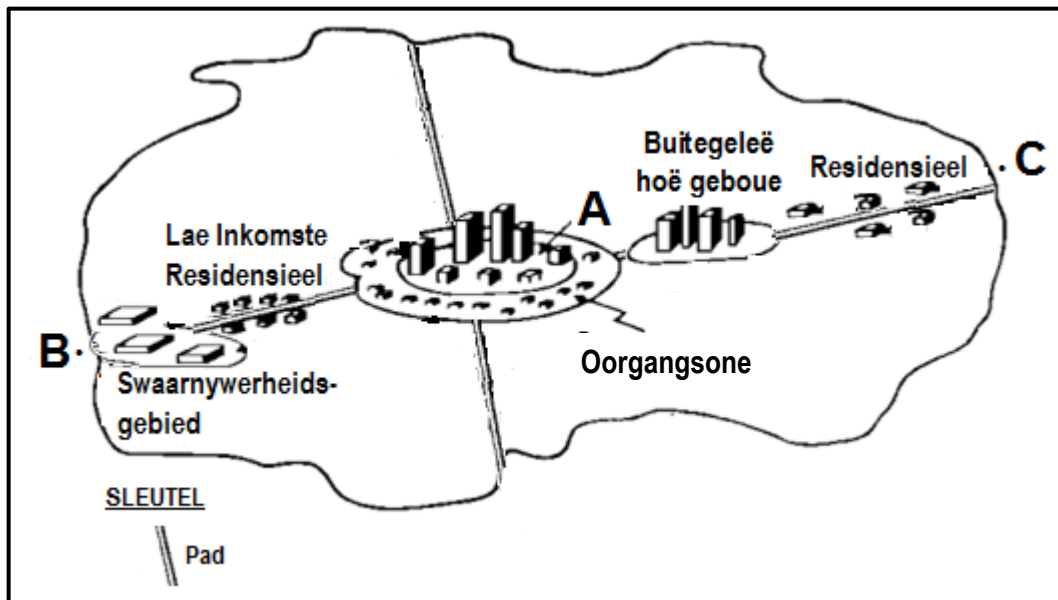
[Aangepas uit <https://mg.co.za/article/2015-07-23-sewage-in-gautengs-drinking-water>]

FIGUUR 3.2: DATA WAT VERBAND HOU MET EKONOMIESE AKTIWITEITE IN SUID-AFRIKA

% verandering per jaar	f ...geprojekteerde syfers									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018f	
Landbou, bosbou en visserye	-0.3	1.3	0.6	1.5	5.6	-8.4	-7.6	3.4	5.4	
Mynbou en uitgrawings	5.3	-0.7	-2.9	4.0	-1.6	3.0	-2.9	0.1	1.6	
Vervaardiging	5.9	2.9	1.9	0.7	0.0	0.1	-0.1	1.4	2.9	
Elektrisiteit, gas & water	2.4	1.4	-0.1	-0.6	0.0	-1.0	-0.5	2.1	4.1	
Handel, spyseniering & verblyf	4.4	3.8	3.6	1.9	1.3	1.4	1.0	1.1	2.5	
Vervoer, berging & kommunikasie	1.7	3.0	2.5	2.0	2.3	1.4	0.5	0.9	2.2	
Finansies, versekering & besigheids-dienste	1.2	4.1	3.0	3.0	2.2	2.8	1.9	2.0	3.6	
Gemeenskaps-, sosiale & persoonlike dienste	0.4	2.4	2.1	1.8	1.4	1.1	1.0	1.2	2.0	
Regering algemeen	2.7	4.5	3.6	3.1	3.0	0.9	1.1	0.6	1.0	
Totale BBP groei	2.9	3.0	2.2	2.3	1.6	1.2	0.4	1.2	2.6	

[Aangepas uit Stats SA (historical data) IDC forecasts]

FIGUUR 3.4: STEDELIKE GRONDGEBRUIKSONES

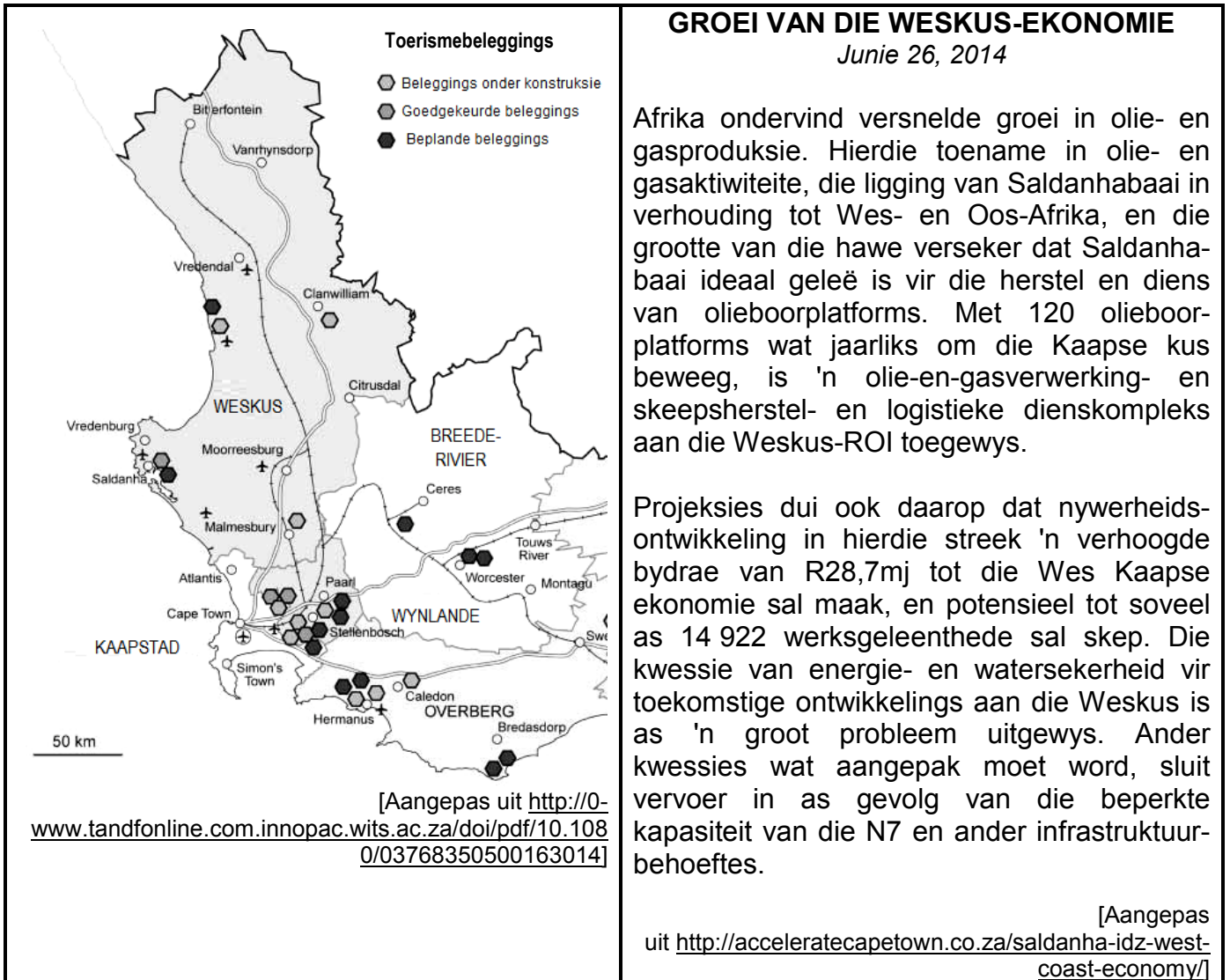
[Aangepas uit <http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/accp/in0726/image5.gif>]

FIGUUR 3.5: LANDBOUHANDEL

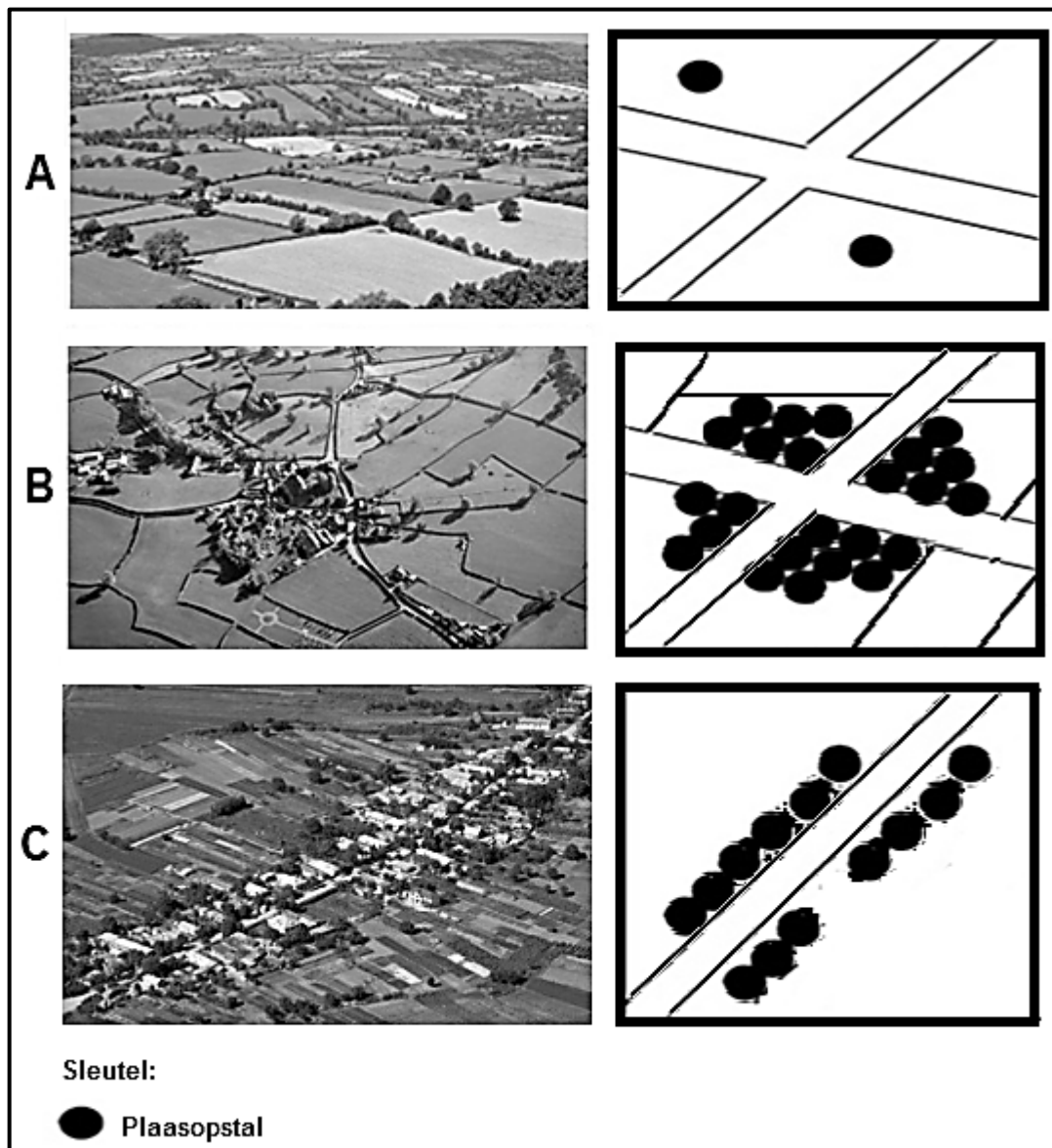
	UITVOERE	INVOERE
Onverwerk	Mielies, suikerriet, druive	Rys, koring
Verwerk	Wyn, stroop, meliemeel	Koekmeel, ontbytgraan

[Aangepas uit News24 Wire]

FIGUUR 3.6: WESKUS-RUIMTELIKEONTWIKKELINGSINISIATIEF

FIGUUR 4.1: LANDELIKE NEDERSETTINGS

[Aangepas uit <https://images.search.yahoo.com/yhs/search; ylt=A0LEVvwh YFZ73sA6rwPxQt.?p=rural+settlement+patterns> en <http://rogpalmer.cantabphotos.com>]

FIGUUR 4.3: INFORMELE NEDERSETTINGS**INFORMELE NEDERSETTINGS**

Ivan Turock: Uitvoerende Direkteur, Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing

Een uit vyf inwoners van Suid-Afrikaanse stede woon in 'n krot, waarvan die meeste in digte informele nedersettings saamgegroepeer is. Hierdie gebiede skep die grootste uitdagings vir die land. Krotbewoners word blootgestel aan swaarkry, onsekerheid en gevare as gevolg van die onhigiëniese en oorbevolkte toestande waarin hulle op ongedienste, en dikwels op ongeskikte grond, lewe. Hulle glo hulle verdien beter, wat in die afgelope paar jaar tot hulle groeiende ontevredenheid (ongelukkigheid) en gewelddadige protesaksies gelei het.

[Aangepas uit www.hsrc.co.za]

FIGUUR 4.4: OMGEWINGSONGEREGTIGHEID**OMGEWINGSONGEREGTIGHEID IN SUID-AFRIKA**

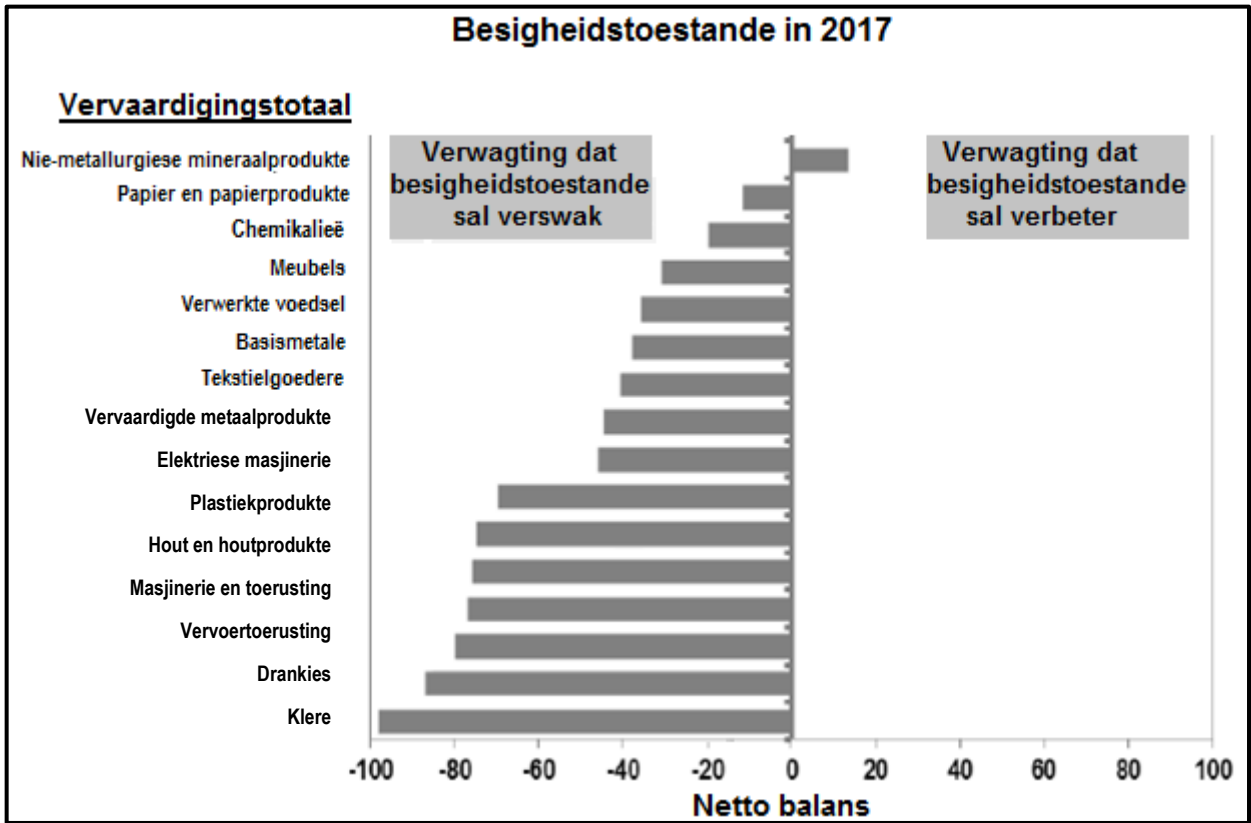
Deur Nezir Sinani

Deur hulle werk by die Medupi-standplaas (mega-steenkoolaangedrewe kragstasie) is Eskom skuldig aan omgewingsongeregtigheid. In Suid-Afrika is dit die armes wat die invloed van die swak lugkwaliteit wat deur steenkoolaangedrewe kragstasies veroorsaak word, moet verdra. Hierdie kragstasies is naby arm mynbougemeenskappe geleë wat in swak geboude huise woon wat min beskerming teen swak lugkwaliteit bied.

Die ligging van die Medupi-kragstasie in die waterskaars Lephalestreek in Limpopo in Suid-Afrika, is nog 'n probleem. Die toename in mynbou- en kragopwekkingsaktiwiteite, het die vraag na water vergroot, dus is daar minder water vir gemeenskappe in die gebied beskikbaar.

[Bron: www.twitter.com/NezirSinani]

FIGUUR 4.5: VERVAARDIGINGSAKTIWITEITE

[Aangepas uit IDC, saamgestel deur BER-data]

FIGUUR 4.6: INFORMELE HANDEL

DIE SLAPENDE REUS – INFORMELE HANDEL IN SUID-AFRIKA
19/04/2017

Die SA voedselmark is R485 miljard werd. 66% hiervan word deur groot supermarkte en kleiner handelsmerksupermarkte (R320 miljard) bygedra; terwyl informele handelaars en groothandelaars tot die res bydra.

Informele kleinhandelafsetpunte het in 2016 die grootste omsetgroei in die kleinhandelvoedselmark aangeteken, veral dié wat fokus op township-toonbankdiens en spaza-afsetpunte.

Toonbankdienswinkels het in baie gedeeltes van die land opgeduik en baie van die eenaars van hierdie winkels is buitelanders. Dit word beraam dat 85% van alle informele winkels tans deur buitelanders bestuur word. Suid-Afrikaners het gekies om eerder hulle eiendom aan hierdie buitelanders te verhuur as om dit vir hulle eie doeleindes te gebruik. Informele handelaars bly gewoonlik op die eiendom en is tussen 05:00 en 22:00 oop vir sewe dae 'n week.

[Bron: <http://www.supermarket.co.za/news-article.asp?ID=6851&CatTags=16-Economic%20factors>]

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

GEOGRAFIE V1

JUNIE 2018

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 225

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 17 bladsye.

AFDELING A: KLIMAAT, WEER EN GEOMORFOLOGIE**VRAAG 1**

- 1.1 1.1.1 Poolfront (1)
- 1.1.2 Golf-/Ontwikkelingstadium (1)
- 1.1.3 1 000 hPa/mb (1)
- 1.1.4 Z (1)
- 1.1.5 Okklusiestadium (1)
- 1.1.6 Lug roteer kloksgewys (1)
Subkontinent van suidelike Afrika is op kaart sigbaar (1)
Warmsektor wys noordwaarts (1)
Koue sektor wys suidwaarts (1)
60°S breedeligginglyn word getoon (1)
[ENIGE EEN]
- 1.1.7 Familie van siklone/Sikloonfamilie (1) (7 x 1) (7)
- 1.2 1.2.1 permanent (1)
- 1.2.2 periodies (1)
- 1.2.3 episodies (1)
- 1.2.4 periodies (1)
- 1.2.5 permanent (1)
- 1.2.6 episodies (1)
- 1.2.7 eksoties (1)
- 1.2.8 periodies (1) (8 x 1) (8)
- 1.3 1.3.1 A (1) (1 x 1) (1)
- 1.3.2 Die inversielaag is laer as die plato/platorand (1)
Hoogdruk is oor die plato teenwoordig (1)
Serk daling van lug wat koue toestande aandui (1)
Vogtige lug kan nie vanaf die oseaan oor die binneland inbeweeg nie (1)
[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)
- 1.3.3 'n Sterk dalende koue lugmassa (van die Kalaharihoogdruk) daal op 'n swakker (warm) lugmassa neer en dit veroorsaak 'n inversielaag (2) (1 x 2) (2)
- 1.3.4 Daar is sterker konveksiestrome wat die daling van koeler lug verminder (2)
Dit is hoër as die plato in die somer, want die binneland ervaar hoër temperature (2)
Swak dalende koue lugmassa daarom word dit nie ver na onder gedruk nie (2)
Kalaharihoogdruk nie goed ontwikkel in die somer nie (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

1.3.5 **Somer**

- Addisionele warm lug word vanaf die kusgebied ingetrek (2)
- Stygende vogtige lug lei tot onstabiele toestande (2)
- Stygende vogtige lug lei tot wolkformasie oor die binneland (2)
- Stygende vogtige lug lei tot reënval oor die binneland (2)
- Soos wat warm lug styg, daal die lugdruk (2)
- Vogfront ontwikkel oor die binneland (2)
- Lyndonderstrms ontwikkel oor die oostelike binneland (2)

Winter

- Warm vogtige lug word blokkeer en kan nie die binneland bereik nie (2)
- Gebrek aan stygende vogtige lug lei tot stabiele toestande (2)
- Gebrek aan stygende vogtige lug verminder wolkbedekking oor die binneland (2)
- Gebrek aan stygende vogtige lug lei tot geen/min reënval oor die binneland (2)
- Minder wolke mag tot die ontwikkeling van ryp lei (2)
- Toename in lugdruk, want die binneland word deur dalende lug gedomineer (2)
- Groot temperatuurspeling as gevolg van lae temperature snags en hoë temperature snags (2)

[ENIGE VIER – moet na beide somer- en wintertoestande verwys] (4 x 2) (8)

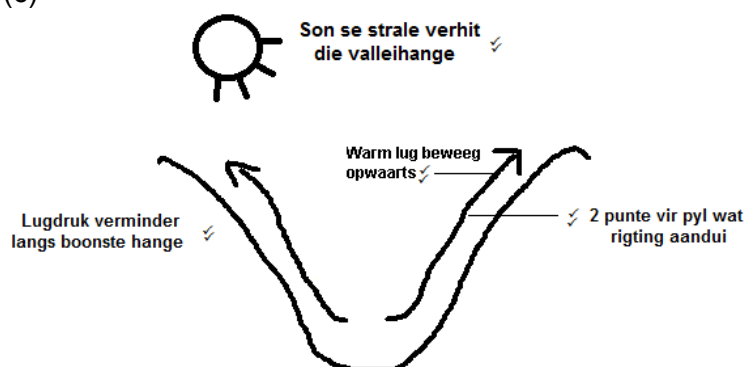
1.4 1.4.1 Op die valleibodem/in 'n vallei geleë (1) (1 x 1) (1)

1.4.2 Besoedeling is gekonsentreerd (2)
Besoedelingsdeeltjies word vasgevang (1)
Kan nie maklik versprei word nie (1)
[ENIGE EEN] (2 x 1) (2)

1.4.3 (a) Anabatiese/hellingstygende winde (1) (1 x 1) (1)

(b) Lug styg teen die hellings op (2)
Lug is ligter en warmer (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)

(c)

Moet regte bewegingsrigting met pyl aandui (2) en enige beskrywende byskrif. (2 x 2) (4)

1.4.4 Swak sigbaarheid (2)
Toenemende verkeersknope (2)
Meer motorongelukke (2)
Motorvoertuie staan groter risiko om voetgangers/fietsryers/diere te stamp (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

- 1.5 1.5.1 **A** – tralie (1)
B – reghoekig (1) (2 x 1) (2)
- 1.5.2 **A** – geplooiëde sedimentêre rotse/afwisselende harde en sagte rotslae (1)
B – rotse wat genaai is/rotse met verskuiwingslyne (1) (2 x 1) (2)
- 1.5.3 (a) Beide het sytakke wat teen 90° hoeke by die hoofstroom aansluit (2)(1 x 2) (2)
- (b) In **A** vloei die hoofstrome min-of-meer reguit en in **B** volg die hoofstroom 'n onreëlmatige pad (90° hoeke) (2)
A het slegs een dreineerbekken terwyl **B** twee dreineerbekke het (2)
Sytakke in **A** is korter as in **B** (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 1.5.4 Kort, steil hange (van antikliene) veroorsaak kort sytakke en die hoofrivier is langer omdat dit die hele lengte van die vallei volg (2)
(1 x 2) (2)
- 1.5.5 Die rivier volg die nate en krake in die rotse (2)
Dit is makliker vir die rivier om langs bestaande verskuiwingslyne te erodeer as om 'n nuwe pad uit te kerf (2) (2 x 2) (4)
- 1.6 1.6.1 'n Waaiervormige fluviale landvorm wat deur afgesette materiaal gevorm word waar dit die see binnevloei/in die riviermond (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)
- 1.6.2 Sandafsettings kan gesien word (1)
Die waaiervormige buitelyne (1)
Riviervertakkings/Rivier verdeel in kleiner strompies naby die riviermond (1)
[ENIGE TWEE] (2 x 1) (2)
- 1.6.3 Riviervertakkings/verspreidingsstrome (1) (1 x 1) (1)
- 1.6.4 Rivier verdeel in kleiner takkies soos dit oor 'n geleidelike gradiënt vloei om dit in staat te stel om afsettings te vloei wat die pad blokkeer. (1 x 2) (2)
- 1.6.5 As die seevloer langs die kuslyn te steil/diep is, sal die afsettings weggespoel word (2)
Sommige kuslyne het 'n groot getyverskil wat dit nie toelaat om materiaal te versamel nie (2)
Sommige kuslyne het sterk seestrome wat nie toelaat dat materiaal versamel nie/materiaal word maklik verwyder (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 1.6.6 Gereelde afsetting van silt maak grond vrugbaar wat goed vir landbou is (2)
Toegang tot water maak dit geskik vir boerdery (2)
Water is beskikbaar vir visvangs en visboerdery (2)
Deltas vergroot die kuslyn en maak meer grond vir boerdery beskikbaar (2)
Gesik vir gews-/rysboerdery, want dit benodig baie water om te groei (2)
Die grond is redelik gelyk – gesik vir gebruik van masjinerie (2)
Gelyk grond is ideaal om vervoernetwerke te bou om produkte te vervoer (2)
[ENIGE VIER] (4 x 2) (8)
- [75]**

VRAAG 2

- 2.1 2.1.1 A/laag (1)
- 2.1.2 B/hoog (1)
- 2.1.3 B/hoog (1)
- 2.1.4 A/laag (1)
- 2.1.5 A/laag (1)
- 2.1.6 B/hoog (1)
- 2.1.7 B/hoog (1)
- 2.1.8 A/laag (1) (8 x 1) (8)
- 2.2 2.2.1 F/Oppervlakafloop (1)
- 2.2.2 E/Grondwater (1)
- 2.2.3 H/Samevloeiing (1)
- 2.2.4 G/Dreineerdigheid (1)
- 2.2.5 B/Eerste-orde stroom (1)
- 2.2.6 D/Laminêre Vloei (1)
- 2.2.7 A/Lengteprofiel (1) (7 x 1) (7)
- 2.3 2.3.1 Ooskus (1) (1 x 1) (1)
- 2.3.2 Hoë see-oppervlaktemperatuur van 26,5 °C of meer (1)
Hoë verdampingsvlakke (1)
Kondensasie stel latente hitte vry (1)
Onstabiele atmosferiese toestande (1)
Kalm kondisies vir die vorteks om te vorm (1)
Bolugdivergensie om 'n laagdruk op die aardoppervlak te behou (1)
Tussen breedtegrade 5° tot 25° S (1)
Corioliskrag is teenwoordig (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 1) (2)
- 2.3.3 Sterk winde (2)
Aanhoudende/swaar reënval (2)
Oorstromings (2)
Rowwe/stormagtige see (2)
Stormvloede (2)
Skade aan infrastruktuur/eiendom (2)
Uitbreek van siektes (2)
Moontlike lewensverlies (2)
Gewasse word vernietig (2)
Lewende hawe verdrink (2)
Vorbereidings vir ontruiming (2)
Vorbereiding vir noodspanne (2)
Oorstromings (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

- 2.3.4 Suid-Afrika lê buite die trope (2)
 Heersende wind word vanaf sy oorspronklike baan gedeflekteer (2)
 Die tropiese sikloon beweeg oor 'n kouer oseaan en verloor energie (2)
 Word deur Madagaskar beskerm wat veroorsaak dat die tropiese sikloon krag verloor wanneer dit oor die eiland beweeg (2)
 Toename in wrywing oor die land verminder die beweging/spoed van die tropiese sikloon (2)
 Afname in voginhoud/latent hitte verswak die tropiese sikloon (2)
 Wanneer die tropiese sikloon oor die land beweeg begin dit ontbind (2)
 Ontbindingstempo verhoog verder suid van die trope (2)
[ENIGE VIER] (4 x 2) (8)
- 2.4 2.4.1 'n Swak laagdrukstelsel wat langs die weskus ontwikkel (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)
- 2.4.2 Beweeg suidwaarts langs die weskus (1) en ooswaarts langs die suidkus (1)
 (2 x 1) (2)
- 2.4.3 Voor die kuslaag is daar afluende winde wat droë lug seewaarts waai (2)
 Agter die kuslaag is daar aanlandige winde wat vog kuswaarts waai (2)
 (2 x 2) (4)
- 2.4.4 Weskus: koue lug waai aanlandig en lei tot (adveksie-) mis (2)
 Ooskus: warm/vogtige lug waai aanlandig en lei tot motreën (2) (2 x 2) (4)
- 2.4.5 Lug daal vanuit die Kalaharihoog kuswaarts en verhit adiabaties (teen die Droë Adiabatiese Vervaltempo) (2)
 Die ontwikkeling van warm/bergwinde verhoog die temperatuur langs die kus (2)
 Kloksgewyse sirkulasie bring warm, droë toestande na die kus toe (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 2.5 2.5.1 Benedeloop/vlaktestadium/ouer stadium (1) (1 x 1) (1)
- 2.5.2
-
- [(1) punt vir vorm; (1) punt vir byskrif by A; (1) punt vir byskrif by B]**
[SPIEËLBEELD AANVAARBAAR] (3 x 1) (3)
- 2.5.3 (a) Stoot-/buite-oewer (1) (1 x 1) (1)
- (b) Die water vloei vinniger (vinniger stroom) langs die buite-oewer wat tot erosie en ondergraving aanleiding gee (2) (1 x 2) (2)

- 2.5.4 Water vloei stadig (stadiger stroom) langs die binne-oewer (2)
Die rivier kan nie sy vrag dra nie (verloor energie) en afsetting vind plaas (2)
(2 x 2) (4)
- 2.5.5 **Oewer A**
Rivier is dieper en kano kan nie vassit nie (2)
Rivier vloei vinniger dus kan roeier hoër spoed behaal/gebruik minder energie om te roei (2)
(2 x 2) (4)
OF
Oewer B
Rivier te vlak en die kano kan vassit (2)
Die rivier vloei stadiger so die kanovaarder roei stadiger (2)
- 2.6 2.6.1 (Een) biljoen kubieke meter (1) (1 x 1) (1)
- 2.6.2 Vrystaat (1)
Mpumalanga (1) (2 x 1) (2)
- 2.6.3 Lesotho (1) (1 x 1) (1)
- 2.6.4 Water word besoedel (1) (1 x 1) (1)
- 2.6.5 Mense word siek as hulle die water drink (2)
Veroorsaak buikloop/disenterie/diarree/koloninfeksie (2)
Waterdraende siektes bv. cholera/bilharzia (2)
Sterfte as gevolg van bakterieë
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 2.6.6 Bewusmaking en voorsien opvoeding (advertensieborde) oor gesonde drinkwater (2)
Rivier gesondheidsprogramme (2)
Konsultasie en openbare deelname rondom waterbehoefte (2)
Wetgewing wat besoedeling rondom die Vaaldam verhoed (2)
Boetes vir toerusting wat nie behoorlik in stand gehou word nie (2)
Gereelde monitering en toets van waterkwaliteit (2)
Implementeer effektiewe instandhouding en herstel van rioolpompe en wateraanlegte (2)
Langtermynbeplanning vir volhoubare gebruik (2)
Implementering en polisiëring van die Waterwet (2)
Hou munisipaliteite aanspreeklik vir hoë kwaliteit drinkwater (2)
Watersuiwering voordat water in die Vaaldam vrygelaat word (2)
Bufferskepping rondom die Vaaldam om nedersetingsontwikkeling te verhoed (2)
Stel effektiewe afvalverwydering rondom die Vaaldam in werking (2)
[ENIGE VIER] (4 x 2) (8)
[75]

**AFDELING B: LANDELIKE EN STEDELIKE NEDERSETTINGS EN SUID-
AFRIKAANSE EKONOMIESE GEOGRAFIE****VRAAG 3**

- 3.1 3.1.1 C/Vragverbrekingspunt (1)
- 3.1.2 D/Aansluitingsdorpe (2)
- 3.1.3 G/Poortdorpe (1)
- 3.1.4 E/Gespesialiseerde dorpe **OF** I/Militêre dorpe (1)
- 3.1.5 E/Gespesialiseerde dorpe (1)
- 3.1.6 B/Sentrale Plekke (1)
- 3.1.7 E/Gespesialiseerde dorpe (1) **OF** F/Vakansiedorpe (1)
- 3.1.8 A/Myndorpe (1) (8 x 1) (8)
- 3.2 3.2.1 Primêr (1)
- 3.2.2 Landbou, bosbou en vissery (1)
- 3.2.3 Regering algemeen (1)
- 3.2.4 Elektrisiteit, gas en water (1)
- 3.2.5 Tersier (1)
- 3.2.6 2011 (1)
- 3.2.7 1,7% (1) (7 x 1) (7)
- 3.3 3.3.1 Die beweging van mense van landelike na stedelike gebiede toe (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)
- 3.3.2 Droogte (1)
Oorstromings (1)
Onvrugbare grond (1)
Gronderosie (1)
Siektes en pestilensies (1)
[ENIGE TWEE] (2 x 1) (2)
- 3.3.3 Landelike ontvolking verminder die arbeidsmag (2)
Onvoldoende drempelbevolking om basiese dienste te onderhou (2)
Besighede/dienste maak toe, want daar is minder klante (2)
Afname in kwaliteit van dienste (2)
Minder werksgeleenthede/werkloosheid (2)
Bevolking verouder, want jong mense verlaat die gebied (2)
Breindrein omdat geleerde mense landelike gebiede verlaat (2)
Hulpbronne (plaasgrond) bly onbenut (2)
Gebrek aan produktiwiteit (afname in winste) met 'n oer arbeidsmag (2)
Minder beleggings omdat die koopkrag afneem (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

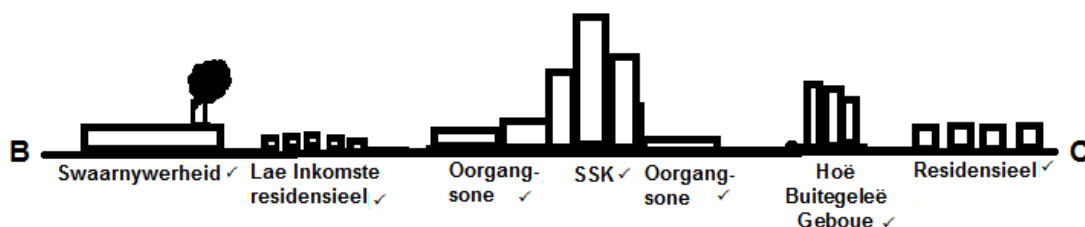
- 3.3.4 Groter munisipale begrotings/meer geld word benodig om voorsiening te maak vir groter bevolkings (2)
 Verhoogde druk op die munisipale dienste (of voorbeelde) (2)
 Ondervoorsiening van mediese personeel (2)
 Nie genoeg spesialiste vir die verhoogde aantal mense nie (2)
 Groter behoefte aan openbare vervoer (2)
 Behoefte om infrastruktuur te verbeter/vermeerder soos bevolking groei (2)
 Meer verkeersknoppe op paaie/meer verkeer (2)
 Toename in die aantal ongelukke (2)
 Groter aanvraag vir lae koste behuising (2)
 Meer informele nedersettings (2)
 Oorbesetting as gevolg van instroom van mense (2)
 Hoër werkloosheid/minder werk (2)
 Hoër misdaadvlakke en ander sosiale euwels (2)
 Hoër vlakke van lug-/geraas-/land-/grondbesoedeling (2)
 Al moeiliker om afvalbestuur te behartig (2)
 Mor afvalterreine geskep en grond word verietig (2)
 Toenemende druk op onderwys/oorbesette skole in stedelike gebiede (2)
 Meer geld benodig om stedelike gebiede in stand te hou bv. Polisiëring en die skepping van buffersones (2)
 Munisipale wette moet aangepas word (2)
 Toename in dienslewering protesaksies (2)
 Meer mense wat onwillig is om vir dienste te betaal (2)
[ENIGE VIER] (4 x 2) (8)

3.4 3.4.1 Sentrale Sakekern/SSK (1) (1 x 1) (1)

3.4.2 Die konvergensie van paaie uit verskeie rigtings (1)
 Sentrale ligging (1)
[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)

3.4.3 Hoë geboudigtheid in klein gebied (1)
 Hoë geboue/wolkekrabbers (1)
[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)

3.4.4

[(1) punt vir vorm van skets; enige DRIE byskrifte wat korrek geplaas is.]
 (4 x 1) (4)

- 3.4.5 (a) Geboue is verlate (2)
Eienaars wil nie geld op instandhouding spandeer nie (2)
Baie haweloses/buitelanders/vlugtelinge woon in die verlate geboue (2)
Hoë misdaadsyfers (of beskrywende voorbeelde) maak eienaars onwillig om geboue te onderhou (2)
Konstante vandalisme van geboue wat reggemaak moet word (of beskrywende voorbeelde) (2)
Bewoners kannie die huur bekostig nie (2)
Mense wat huur is nie bereid om die gebou te onderhou nie (2)
Hierdie is 'n sone waar funksies vermeng (of gee voorbeelde van funksies wat vermeng) (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- (b) Dit is waar die SSK in die toekoms heen gaan uitbrei/langs die SSK (2)
In die middestad geleë en het 'n hoë toeganklikheid (2) (1 x 2) (2)
- 3.4.6 Geassosieer met lugbesoedeling (2)
Geassosieer met geraasbesoedeling (2)
Verder weg van hoër- en middelinkomste residensiële gebiede (2)
Waar grond goedkoper is (2)
Grond is gelyk/plat (2)
Het genoeg ruimte nodig vir uitbreiding (2)
Naby aan vervoerroetes (2)
Naby aan arbeid/lae inkomste residensiële gebied (2)
Dit is naby aan grondstowwe geleë (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 5 3.5.1 Mielies (2)
Suikerriet (1)
Druwe (1)
[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)
- 3.5.2 Onverwerkte produkte is in hulle oorspronklike staat/gromdstof (1)
Verwerkte produkte is wanner grondstowwe in meer bruikbare produkte vererk word (1)
[KONSEP] (2 x 1) (2)
- 3.5.3 Laer wins omdat primêre goedere vir minder as verwerkte goedere verkoop word (2)
Sommige onverwerkte produkte is bederfbaar (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 3.5.4 Lae en onbetroubare reënval (2)
Swak kwaliteit of onvrugbare grond (2)
Siektes en pestilensies (2)
Droogte (2)
Oorstromings (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)

3.5.5 **Afname in die hoeveelheid mense wat werksaam is**

Moderne masjinerie het hande-arbeid vervang (2)

Meer kommersiële boere gebruik 'n kleiner arbeidsmag (2)

Kapitaalintensiewe eerder as arbeidsintensiewe boerdery (2)

Nie genoeg boerdery-aktiwiteite as gevolg van klimaatsverandering nie (2)

Soek beter werksgeleenthede (2)

Lae inkomste in boerdery (2)

Boere kan nie die minimum loon bekostig nie (2)

Uitbuiting van plaaswerkers (2)

Soek na werksgeleenthede wat beter betaal (2)

Natuurrampe verminder werksgeleenthede (2)

Mense wat chroniese siektes (of gee voorbeelde) kannie meer werk nie (2)

Moontlike impak op die mense

Toename in armoede (2)

Toename in misdaad (2)

Moedig landelike ontvolking aan (2)

Lei tot meer landelik-stedelike migrasie (2)

Verhoog afhanklikheid van gemeenskapstoelaes (2)

Arbeid duurder wat produksiekostes verhoog (2)

Verlaag lewenstandaard/lewenskwaliteit (2)

Kan ook positiewe impak op mense hê

Toename in inkomste in ander sektore (2)

Verhoogde lewenstandaard (2)

Geleenthede vir entrepreneurs (2)

Opgradering van vaardighede (2)

Groter koopkrag (2)

Moedig mense aan om kwalifikasies te verbeter (2)

[ENIGE VIER – VERWYS NA BEIDE KOMPONENTE] (4 x 2) (8)

3.6 3.6.1 Wes-Kaap (1) (1 x 1) (1)

3.6.2 Olie- en gasverwerking (1)

Olieboortoringsherstel en -diens (1)

Seevaartskeepsherstelwerke (1)

[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)

3.6.3 Versnelde groei in olie- en gasproduksie in Afrika (1)

Meer olieboortorings beweeg langs die weskus verby (1)

Meer instandhouding word deur die verbygaande olieboortorings benodig (1)

[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)

3.6.4 Beperkte toegang tot kragvoorsiening verhoog die koste van elektrisiteit (2)

Afhanklikheid van kernkrag is 'n bedreiging vir kragvoorsiening (2)

Vêr van termiese kragentrales geleë dus is elektrisiteit duur (2)

Elektrisiteitsinfrastruktuur is besig om te faal (2)

Mediterreense klimaat beteken dat daar nie genoeg reënval is nie (2)

Vars watervoorrade is beperk en duur en dit stoot produksiekostes op (2)

[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

- 3.6.5 Verhoog toeganklikheid (2)
Vervoer van grondstowwe (2)
Vervoer is nodig vir klaargemaakte produkte (2)
Vervoervolumes gaan toeneem dus moet paaie opgegradeer word (2)
Om toegang tot markte te verkry (plaaslik en oorsee) (2)
Om buitelandse beleggings te lok (2)
Om nywerheidsdentralisasie aan te moedig (2)
Vervoer van werkers na en van werksplek (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 3.6.6 Meer werksgeleenthede (2)
Toename in koopkrag sal daartoe lei dat meer besighede ontwikkel (2)
Lok beide plaaslike en buitelandse beleggers (2)
Dra by tot 'n verhoging in die BBP (2)
Verskaf meer entrepreneursgeleenthede vir plaaslike gemeenskappe (2)
Infrastruktuur sal opgegradeer word om in groeiende behoeftes te voorsien (2)
Vervoernetwerke sal opgegradeer word om netwerkdoeltreffendheid te verbeter (2)
Ekonomie sal weg van die kern gedentraliseer word om groei in ander streke aan te moedig (2)
Ontwikkeling word geassosieer met die veelvoudige effek (2)
Moedig toerisme aan wat inkomste inbring (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- [75]**

VRAAG 4

- 4.1 4.1.1 C (1)
- 4.1.2 A (1)
- 4.1.3 A (1)
- 4.1.4 C (1)
- 4.1.5 A (1)
- 4.1.6 B (1)
- 4.1.7 C (1) (7 x 1) (7)
- 4.2 4.2.1 Mark/Grondstof (1)
- 4.2.2 Ligte (1)
- 4.2.3 Brug (1)
- 4.2.4 Alomteenwoordige (2)
- 4.2.5 Swaar (1)
- 4.2.6 Mark (1)
- 4.2.7 Onafhanklike (1)
- 4.2.8 Swaar (1) (8 x 1) (8)
- 4.3 4.3.1 20% (1) (1 x 1) (1)
- 4.3.2 Gebrek aan ruimte in informele nedersettings (2)
Groot behoefte aan informele behuising wat goedkoper is (2)
Te veel mense wat nie formele behuising kan bekostig nie verkies om in informele nedersettings te woon (2)
Word stuksgewys sonder beplanning gebou (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 4.3.3 Protesaksies wat tot geweld kan lei (2)
Buitebande word gebrand (2)
Paaie word blokkeer (2)
Rommel word oor die pad gestrooi (2)
Plundering en skade aan besighede/winkels (2)
Krotte word afgebrand (2)
Regerings-/munisipale geboue word afgebrand (2)
Ontwrigting van dienslewering (2)
Vernietiging van infrastruktuur bv. water-/kragmeters (2)
Motors word met klippe gegooi (2)
Onwettige protesoptogte (2)
Grondbesettings (2)
Betooglinies buite regeringsgeboue (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

- 4.3.4 Blootgestel aan swak dienslewering of gee voorbeelde (2)
Swak gesondheid as gevolg van onhigiëniese toestande of gee voorbeelde van siektes (2)
Blootgestel aan risiko's en swak weertoestande weens swak behuising (2)
Gebrek aan privaatheid weens oorbesetting (2)
Blootgestel aan geweld en ander sosiale gebreke bv. prostitusie, dwelmhandel (2)
Mense het nie die nodige lewensvaardighede nie en word dus nie in beste werksgeleenthede aangestel nie (2)
Gebrek aan geld en dus kan mense nie verder studeer nie (2)
Mense is werkloos (2)
Mense is in armoede gedompel (2)
Afhanklik van familie en vriende (2)
Meer skuld weens gebrek aan goeie inkomste in swakbetaalde werk (2)
Kan nie formele behuising bekostig nie (2)
Mense word getempteer om by misdaad betrokke te raak (2)
Gebrek aan vaardighede, kennis, toegang tot hulpbronne ens, maak dit moeilik vir mense om hulle self op te hef (2)
[ENIGE VIER] (4 x 2) (8)
- 4.4 4.4.1 Enige gevaarlike stof/toestand/aktiwiteit wat skade aan die mens en die omgewing veroorsaak (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)
- 4.4.2 Lugbesoedeling/swak lugkwaliteit (1) (1 x 1) (1)
- 4.4.3 Hulle woon naby aan kragstasies (1 x 1) (1)
- 4.4.4 Meer asemhalingsprobleme (2)
Meer velsiektes (2)
Toename in velsiektes (2)
Gevoel van ongemak en lusteloosheid (2)
Verhoogde mediese kostes (2)
Negatiewe impak op kleinskaalboere (2)
Suurreën (2)
Hoë instandhoudingskoste as gevolg van suurreën (2)
Water word besoedel vir lewende hawe (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 4.4.5 Hoë skoorstene sodat besoedeling op hoër vlakke vrygestel en deur bolugwinde versprei word (2)
Installeer filters in skoorstene om lug te suiwer (2)
Wetgewing om mense se omgewingsregte te beskerm (2)
Verleen hulp met wettige eise teen besoedelaars (2)
Gereelde toetsing en monitering van lugkwaliteit (2)
Polisiëring en implementering van die 'besoedelaar moet betaal' prinsiep en boetes (2)
Kompensasie aan die gemeenskap vir gesondheidsdienste (2)
Skuif arm gemeenskappe weg van kragstasies af (2)
Verbeeter behuisingtoestande van die armes (2)
Skep bewusmakingsveldtogte en voed mense oor hulle omgewingsregte op Moedig die gebruik van skoon energiebronne aan (2)
Skep groengordels om te help om lug te suiwer (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

- 4.4.6 Minder water vir besproeiing van gewasse (2)
 Besoedelingsdeeltjies van kragstasies het 'n impak op grondkwaliteit wat boerdery laat afneem (2)
 Afname in gewasproduksie/skaal van produksie neem af (2)
 Produksiekoste van boerdery verhoog (2)
 Koste van produkte sal toeneem (2)
 Winsgrens van boerderygemeenskappe sal afneem (2)
 Gebrek aan water vir huishoudelike gebruik op plase (2)
 Sommige plase word verlate ween kleiner oeste (2)
 Suurreën vertraag die groei van gewasse (2)
 Toename in voedselonsekerheid (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 4.5 4.5.1 Negatief (1) (1 x 1) (1)
- 4.5.2 Nie-metallurgiese produkte (1) (1 x 1) (1)
- 4.5.3 Klere (1) (1 x 1) (1)
- 4.5.4 Toenemende kostes van grondstowwe (2)
 Verhoogde invoere (2)
 Onwettige invoere/Informeel handel met onwettig ingevoerde produkte (2)
 Goedkoop invoere uit ander lande bv. China (2)
 Klerenywerheid kan nie met nagemaakte goedere/goedkoop handelsmerke meeding nie (2)
 Suid-Afrikaanse arbeidswette en die minimumloonvereistes verhoog produksiekoste (2)
 Geen trots in plaaslik vervaardigde produkte (2)
 Afname in ondersteuning vir plaaslik vervaardigde produkte (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 4.5.5 Arbeidstwis en -staking verlaag produktiwiteit (2)
 Vraag na hoër lone verhoog produksiekoste (2)
 Gebrek aan spesialiseringvaardighede (2)
 Waarneembare swak werkssetiek (laat vir werk/afwesigheid)(2)
 Gereelde afwesigheid weens chroniese siektes (of voorbeelde) (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)

- 4.5.6 Dien as ekonomiese stimulus (2)
 Skep meer werksgeleenthede (2)
 Ontwikkel arbeidsmag met breër vaardigheidsvlakke (2)
 Hoër salarisse/lone in die vervaardigingsektor (2)
 Mense kan 'n hoër lewenstandaard handhaaf (2)
 Mense het 'n beter koopkrag wat die vervaardigingsektor sal verbeter (2)
 Verbreed/verhoog die belastingsbasis van die land (2)
 Vervaardigde goedere van beter kwaliteit (2)
 Help met invoervervanging (2)
 Moedig die veelvorige effek aan wat ander nywerhede sal versterk (2)
 Stimuleer veredeling wat nywerheidsontwikkeling aanmoedig (2)
 Sal meer buitelandse beleggings lok (2)
 Voer meer vervaardigde produkte uit wat meer buitelandse geld verdien (2)
 Hoër winsgrens behaal deur vervaardigde produkte (2)
 Stimuleer ontwikkeling van infrastruktuur (2)
 Stimuleer die ontwikkeling van vervoernetwerke (2)
 Dra by tot die BBP (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 4.5.7 Beskerm plaaslike vervaardigers (2)
 Maak handel vry/vryhandel (2)
 Fokus op die uitvoermark (2)
 Moedig invoervervanging aan (2)
 Moedig meer buitelandse beleggings aan (2)
 Opgradeer werkersvaardighede (2)
 Meer stabiele regering (2)
 Stel regeringbeleide aan (2)
 Subsidieer plaaslik vervaardigde goedere aan (2)
 Roei stigma van korrupsie uit (2)
 Verhoog werkerslone (2)
 Groter regeringsbeleggings in die vervaardigingsnywerheid (2)
 Woon handelsuitstallings by/speel gasheer vir handelsuitstallings (2)
 Stel handelsooreenkomste/-blokke in (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 4.6 4.6.1 Informele handel verwys na besighede wat nie geregistreer is nie en nie belasting betaal nie (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)
- 4.6.2 R485 Miljard (1) (1 x 1) (1)
- 4.6.3 66% (1) (1 x 1) (1)

- 4.6.4 Dit is geriefshalwe naby aan klante geleë (2)
 Baie mense kan na die informele handelaar toe loop (2)
 Baie mense het nie formele vervoer om na formele winkels toe te ry nie (2)
 Goedere baie goedkoper as in 'n formele winkel (2)
 Verkoop hoofsaaklik lae orde/geriefsgoedere (2)
 Bied rekening/leenkope (lay-buys) aan (2)
 Geen formele oop- en toemaaktye/oop 7 dae per week (2)
 Groepsaankope deur buitelanders verseker afslag (2)
 Klein rykwydte drempelbevolking/Plaaslikemense koop gereeld (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 4.6.5 Buitelanders wat na Suid-Afrika toe kom sukkel om werk te kry (2)
 Baie buitelanders is onwettig hier en kan nie vir formele werk aansoek doen nie (2)
 Dit is makliker om hulle eie besigheid te begin (2)
 Hulle toon entrepreneurskap (2)
 Bereid om minimale wins te maak (2)
 Buitelanders het toegang tot baie goedkoop goedere (2)
 Buitelanders het formele opleiding, maar is bereid om enige werk te aanvaar (2)
 Geen beperkings op besigheidsure en winkels kan langer oopbly (2)
 Sterk werksetiek om in 'n vreemde land te oorleef (2)
[ENIGE VIER] (4 x 2) (8)
[75]
- TOTAAL: 225**